

JAK SE MÁM CHOVIAT V PŘÍPADĚ, ŽE JSEM SÁM NAKAŽEN NEBO SE NÁKAZA VYSKYTUJE V MĚM BLÍZKÉM OKOLÍ?

- Navštívit kožního lékaře, který nákazu potvrdí, nebo vyloučí.
- Osobní prádlo, ručníky a ložní prádlo vyprat a vyvařit nebo alespoň důkladně přehřít žehličkou nastavenou na nejvyšší teplotu.
- Věci, které nelze vystavovat vysoké teplotě, uložit do igelitového pytle, vystříkat vhodným insekticidním prostředkem dle pokynů výrobce a pevně na několik hodin uzavřít (PIF PAF, BIO-LIT P 2000, FAST PL, PERIPEL 55).
- Postele důkladně vyluxovat, matrace rozložit, vystříkat insekticidním prostředkem, nechat vyschnout na slunci.
- Uvědomit si, že nákaza může vzniknout i z jediné zákožky.

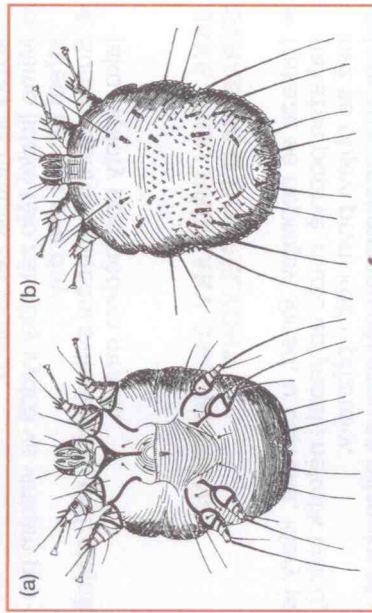
JAK SE MÁM LÉČIT?

- Každopádně je potřeba navštívit lékaře a neléčit se sám. Lékař stanoví diagnózu a odpovídající léčbu.
- Používají se masti a krémy s obsahem látek, které zákožky zničí. Tyto přípravky je však nutno aplikovat na celé tělo, od krku dolů. Přípravek musí působit na zákožky kontaktně. V místě, kde mast není nanášena, mohou zákožky přežít.
- Léčebnou kúru, během které je nemocnému doporučeno se nemýt, je nutno podstoupit opakovaně; jednorázová aplikace nestačí.
- Po každé kúře je nutno všechno prádlo opět vyvařit a teprve nyní se vykoupat.
- Dle pokynů lékaře současně léčit všechny osoby v těsném kontaktu s nakaženým, i když nemají dosud klinické obtíže.
- I když jsou zákožky zničeny a nové chodbičky si nevrtají, klinické příznaky mohou přetrvávat i několik týdnů po ukončení léčby.

SVRAB SVRAB SVRAB

CO JE SVRAB?

- Svrab je **velmi nakažlivé kožní onemocnění**. Je rozšířen po celém světě, postihuje všechny rasy i vrstvy obyvatelstva, nevyhýbá se dospělým ani dětem.
- **Šíří se hlavně v kolektivech**, kde žijí lidé v těsném kontaktu (v rodinách, jeslích, internátech, domovech důchodců, nemocnicích, sociálních ústavech).
- Nejčastější cesta přenosu je **mezi sexuálními partnery**.
- **Imunitně oslabení jedinci** mohou být k nákaze náchylnější.

Obr. 1 Roztoč zákožka svrabová (původce svrabu) ze spodní strany (a) a z horní strany (b)

CO VÍME O PŮVODCI SVRABU?

- Původcem svrabu je mikroskopický, maximálně **0,5 mm velký roztoč**, který se jmenuje

Autorka
RNDr. Věra Tolarová
Recenze
RNDr. Kamil Zitek
Grafická úprava
Luděk Rohlík

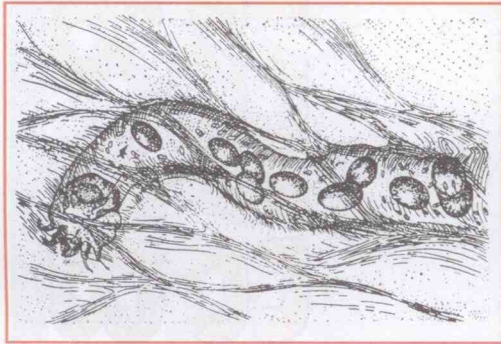
Odpovědná redaktorka
Mgr. Zdena Mlýnková
v nakladatelství
Vydal Státní zdravotní ústav, Šrobárova 48, Praha 10

JUDr. František Talián - FORTUNA, Jungmannova 7, Praha 1
Výtisk ALCOR, s. r. o., Klappkova 2, Praha 8
1. vydání, Praha 2000

© Státní zdravotní ústav

NEPRODEJNÉ

Obr. 2 Samice zákožky klade vajíčka v kůži člověka

zákožka svrabová (Sarcoptes scabiei).

- Samičky lezou po kůži, během několika minut se do ní zavrtávají a ve spodních vrstvách kůže si razí chodbičky, ve kterých každý den kladou 1 až 2 vajíčka. Z nich se líhnou larvy, které žijí na povrchu těla.

- Z larev se během 18 až 23 dnů vyvinou nové samičky, které se opět zavrtávají nebo se mohou přenést na dalšího hostitele.

JAK DLOUHO ŽIJÍ ZÁKOŽKY?

- Délka života jedné zákožky je až 5 týdnů a za tu dobu stačí naklást 40 až 50 vajíček.
- Během několika měsíců se v příznivých podmínkách na lidském těle může vyvinout z jedné zákožky až několik set jedinců.
- Mimo lidské tělo zákožky vydrží ve vlhkém prostředí jen asi dva dny.
- Sucho a přímý sluneční svit zákožky ničí, stejně jako teploty pod bodem mrazu.

JAKÉ JSOU PŘÍZNAKY ONEMOCNĚNÍ SVRABEM U DOSPĚLÝCH?

- Náказа se neprojeví ihned, u člověka, který je nakažen poprvé, může uplynout i několik týdnů, než se objeví první kožní příznaky.
- U osob s opakovanou nákazou se příznaky objevují dříve.
- Pocity svědění, nejprve mírné, se stupňují zejména v noci na lůžku a při prohrátí těla, kdy zákožky zvyšují svou aktivitu.
- Chodbičky, které si zákožky vrtají, jsou na kůži viditelné jako několik milimetrů až několik centimetrů dlouhé, našedlé nebo narůžovělé, lehce vyvýšené nitkovité stopy s perleťově zbarvenou

2 až 3 mm velkou kupkou na konci, kde se nachází samička.

- Zákožky se vyskytují zejména v místech s jemnou kůží, jako jsou mezivrstvní prostory, okolí genitálu a prsních bradavek, na hýždích, zápěstích, v záhybech loketního a kolenního kloubu, na podbřišku, v místech, kde přiléhá prádlo.
- Hlava, krk a krajina mezi lopatkami nebyvají u dospělých osob postiženy.
- Díky intenzivnímu svědění se postižený škrábe, v místech porušené kůže se tvoří strupy. Do rozškrábaných ran může být druhotně zanesena infekce a rány mohou hnisat.

JAK JE TO SE SVRABEM U DĚTÍ?

- Děti bývají nakaženy méně často než dospělí.
- Typická místa působení zákožek, tak jak je známe u dospělých, se u dětí nalézají pouze asi v 10 %. Zákožky u dětí si naopak vrtají chodbičky spíše na dlaních, ploskách nohou, obličejí a zádech.
- Náказа může být provázána zduřením lymfatických uzlin v podpaží.

JAKÉ JSOU ZDROJE NÁKAZY?

- Člověk se může nakazit těsným a opakovaným dlouhodobým kontaktem s nakaženou osobou. Přenáší se z kůže na kůži, čím delší je kontakt a čím více je osoba postižena, tím větší je pravděpodobnost nákazy.
- Krátkým stiskem ruky či polibkem se pravděpodobně nenakazíte.
- Méně častým zdrojem nákazy může být ložní či osobní prádlo a ručníky používané společně s infikovanou osobou.
- Svrchní oděv, čalouněné potahy či koberec nehrají v přenosu nákazy významnější roli.
- Pozor na společné ubytovny, noclehárny a zařízení, kde se střídá velké množství lidí v rychlém sledu bez dostatečné možnosti úklidu a vyměnění ložního prádla.

EXISTUJÍ JEŠTĚ JINÉ FORMY SVRABU?

- U lidí s oslabenou imunitou, starých, nemocných a zanedbaných se může vyvinout zvláštní for-

ma svrabu, charakterizovaná velkými krustami a strupy na obličejí a rukou, které však nesvrbí. V nich může být až milion zákožek.

- U velmi čistotných lidí jsou, díky častému mytí, papuly (pupínky) ojedinelé, takže se snadno přehlédnou. Takový člověk však může být zdrojem nákazy pro okolí.
- Náказа vyvolává alergickou reakci, která se může projevit zduřením lymfatických uzlin. Uzliny velikosti hrachu mohou přetrvávat i několik měsíců po léčbě.

MOHU SE NAKAZIT SVRABEM OD ZVÍŘAT?

- Mnoho druhů doma chovaných zvířat může trpět svrabem. Zvířecí zákožky však nejsou tožné s těmi, které parazitují na člověku. Při těsném kontaktu a při velké nákaze zvířete mohou člověku způsobit podráždění kůže, ale nemohou se u něj trvale usadit a množit se v něm.
- Ihned po odléčení zvířete mizí potíže i u člověka.
- Na zvířatech parazituje i řada jiných roztočů, které vyvolávají u člověka alergické reakce. U osob, které prodělaly svrab, mohou být tyto reakce bouřlivější.

JAK SE PROVÁDÍ DIAGNOSTIKA SVRABU?

- Zkušební kožní lékař pozná svrab podle typických chodbiček a papul.
- Provádí se také laboratorní diagnostika, při které se speciálním způsobem odebírají malé vzorky kůže z míst, kde sídlí zákožky, a pod mikroskopem se prohlízejí. Záleží velmi na správném vytypování místa odběru.
- Účinnost této metody však nikdy není stoprocentní, a tak ani negativní výsledek nevylučuje možnost nákazy.

JAK SE MOHU CHRÁNIT PROTI NÁKAZE SVRABEM?

- Dodržovat zásady osobní hygieny.
- Vyvarovat se těsnému kontaktu s neznámými osobami.
- Vyhnut se přespávání v cizím ložním prádle.
- Vybírat si ověřená ubytovací zařízení.